

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
статистики і економічного прогнозування
Протокол № 1 від 26.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань   07 Управління та адміністрування
Спеціальність   071 Облік і оподаткування
Освітній рівень   третій (освітньо-науковий)
Освітня програма   Облік і оподаткування

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Розробники
д.е.н., професор
к.е.н., доцент

Підписано КЕП

Олена РАЄВНЄВА
Ольга БРОВКО

Завідувач кафедри статистики і
економічного прогнозування

Підписано КЕП

Олена РАЄВНЄВА

Гарант програми

Андрій ПИЛИПЕНКО

Харків
2024

ВСТУП

В сучасних мінливих умовах зовнішнього середовища важливим підтвердженням ефективності функціонування суб'єкта господарювання є збільшення ринкової вартості підприємства, що стає можливим завдяки формуванню його конкурентоспроможної моделі бізнесу.

Враховуючи динамічний розвиток і тенденції інтелектуалізації бізнесу, зростання ролі інноваційної діяльності у підвищенні конкурентоспроможності підприємства, всебічний вплив інформаційних потоків, розвиток електронного бізнесу, Інтернету, широке використання економіко-математичних розрахунків, зараз поняття «бізнес-модель підприємства» варто розглядати в узагальнюючому виді, тобто як таке, що охоплює всі аспекти управління компанією.

Бізнес-модель підприємства – це сукупність елементів, які характеризують принципову, відмінну від конкурентів логіку його функціонування на основі використання ключових компетенцій для максимально ефективного розподілу стратегічних ресурсів у системі бізнес-процесів із метою створення продукту (послуги), що відповідає пріоритетам споживачів.

Більш глибоко сутність бізнес-моделі підприємства розкривається через її функції: визначення місії, стратегічного бачення та перспектив розвитку компанії на нинішньому і перспективних ринках; вивчення майбутніх пріоритетів споживачів; забезпечення оптимального розподілу наявних та орієнтація на мобілізацію нових (потенційних) стратегічних ресурсів компанії; організація ефективної системи бізнес-процесів; формування, використання та розвиток інтелектуального капіталу компанії; ідентифікація та реалізація ключових компетенцій; залучення капіталу інвесторів; збільшення ринкової вартості та прибутковості компанії; підвищення конкурентоспроможності та забезпечення унікальності компанії на ринку.

Вивчення навчальної дисципліни «Бізнес-моделювання в підприємницькій діяльності» належить до циклу вибіркових дисциплін освітнього ступеня «доктор філософії» для здобувачів галузі знань 07 Управління та адміністрування ОНП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Вибіркова навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів базових компетентностей щодо змоги моделювати, аналізувати, об'єктивно оцінювати поведінку суб'єктів господарювання, виявляти тенденції зміни досліджуваних явищ і прогнозувати їх розвиток та інтерпретації отриманих результатів дослідження тощо.

Метою навчальної дисципліни є формування теоретичних знань та практичних навичок щодо дослідження підприємницької діяльності, побудови прогнозів та розробки сценаріїв поведінки агентів ринкових відношень.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Бізнес-моделювання в підприємницькій діяльності» є:

узагальнення інформації, щодо видів економіко-математичних моделей та їх використання в підприємницькій діяльності;

вивчення економетричних методів прогнозування підприємницької діяльності дослідження виробничих функцій та їх характеристик для планування виробничої діяльності підприємств;

узагальнення та аналіз сучасних моделей в різних сферах підприємницької діяльності;

дослідження поведінки споживачів та виробників та прогнозування їх взаємодії.

Об'єктом навчальної дисципліни є соціально-економічні процеси та складові соціальних, культурних, економічних, інформаційних та бізнесових систем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є комплекс економіко-математичних моделей оцінки, аналізу та прогнозування різних аспектів підприємницької діяльності.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН06	СК02, СК04
РН07	СК04, СК11
РН08	СК05, СК11
РН14	СК08

де, РН06. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування і суміжних галузей використовуючи сучасні наукові інструменти та дотримуючись норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН07. Застосовувати сучасні способи пошуку, оброблення й аналізу інформації, зокрема, статистичні і економіко-математичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних, інформаційні системи у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту і оподаткування.

РН08. Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.

РН14. Демонструвати здатність організації управлінського обліку та формування контрольної-аналітичної інформації відповідно до потреб розширеного під впливом діджиталізації переліку її користувачів, визначених корпоративною архітектурою та зміненими потребами менеджменту підприємств.

СК02. Здатність виявляти, формулювати та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК04. Здатність проводити емпіричні дослідження для встановлення тенденцій розвитку об'єктів дослідження у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

СК05. Здатність здійснювати апробацію результатів наукових досліджень, висновків і практичних рекомендацій з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та сприяти їх впровадженню у науковій та практичній сферах.

СК08. Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики обліку, аналізу, аудиту, та оподаткування, аналізувати, оцінювати та прогнозувати відповідні процеси.

СК11. Здатність до розвитку процесів консолідації інформації між різними рівнями економічного устрою суспільства задля забезпечення підтримки прийняття управлінських рішень, у тому числі у сфері облікового моделювання та податкової оптимізації.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Статистичні методи моделювання підприємницької діяльності.

Тема 1. Основи бізнес-моделювання підприємницької діяльності.

Основи моделювання підприємницької діяльності. Принципи побудови моделей. Класифікація моделей. Вимоги до побудови моделей. Перевірка якості побудови моделей.

Тема 2. Методи та моделі кореляційно-регресійного аналізу в підприємницькій діяльності

Сутність методів та моделей кореляційного аналізу та оцінки підприємницької діяльності. Класифікація методів та моделей кореляційно-регресійного аналізу. Оцінка факторів кореляційно-регресійної моделі

Тема 3. Використання виробничих функцій для дослідження бізнес-процесів

Сутність виробничих функцій в аналізі підприємницької діяльності. Алгоритм використання виробничих функцій. Побудова виробничих функцій для дослідження бізнес-процесів

Змістовий модуль 2. Моделі управління підприємницькою діяльністю

Тема 4. Теорія ігор та прийняття рішень

Сутність теорії ігор та прийняття рішень. Класифікація теорії ігор та їх сутність. Способи та методи використання теорії ігор при дослідженні підприємницької діяльності

Тема 5. Моделі поведінки споживачів та виробників

Теоретичні аспекти моделей поведінки споживачів та виробників. Загальні моделі поведінки споживачів та виробників. Використання моделей поведінки споживачів та виробників при моделювання підприємницької діяльності

Перелік лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.	Лабораторна робота 1. Формування інформаційного простору дослідження
Тема 2.	Лабораторна робота 2. Дослідження економічних явищ за допомогою економетричних моделей
Тема 3.	Лабораторна робота 3. Побудова виробничих функцій дослідження виробничих процесів на підприємстві за допомогою основних характеристик
Тема 4.	Лабораторна робота 4. Побудова інформаційного простору для дослідження поведінки учасників фінансового-господарської діяльності
Тема 5.	Лабораторна робота 5. Дослідження взаємодії споживачів та виробників. Побудова моделі обраного соціально-економічного явища

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 5	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 1 - 5	Підготовка до лабораторних занять
Тема 1, 3	Написання есе
Тема 4	Вирішення ситуаційних/ кейсових завдань
Тема 1 - 5	Підготовка до написання тестового контролю Написання ІНДЗ

Кількість годин лекційних, лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни «Бізнес-моделювання в підприємницькій діяльності» для реалізації визначених компетентностей освітньої програми та активізації освітнього процесу на лекційних/лабораторних заняттях передбачено застосування таких методів навчання як: групова робота (есе) (Тема 1), кейс- технології (Тема 1-5), ситуаційні завдання (Тема 3-5), оглядові лекції з презентаціями та банками візуального супроводження (тема 1-5).

Під час проведення лекційних та лабораторних занять використовуються: пояснювально-ілюстративний, репродуктивні, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький методи викладання.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: лабораторні заняття (25 балів), захист ІНДЗ (40 балів), тестовий контроль (15 балів), письмова контрольна робота (20 балів).

Семестровий контроль: Диференційований залік.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів:

Лабораторне заняття (максимальна кількість балів – 25 балів). Кожне лабораторне заняття оцінюється в 5 балів:

5 – робота виконана і захищена в строк без помилок у розрахунках, надані

обґрунтовані висновки і правильні відповіді за темою роботи;

4 - робота виконана і захищена без помилок у розрахунках, але не в строк; надані обґрунтовані висновки і правильні відповіді за темою роботи;

3 – робота виконана та захищена з незначними помилками у розрахунках та висновках;

2 та менше – робота виконана з помилками у розрахунках та висновках, захист роботи відсутній;

Тестовий контроль (максимальна кількість балів – 15). Кожне тестове завдання оцінюється в 3 бали:

30% правильних відповідей – 1 бал;

60% правильних відповідей – 2 бали;

100% правильних відповідей - 3 бали.

Письмова контрольна робота (максимальна кількість балів – 20):

19-20 – усі завдання вирішені вірно, зроблено обґрунтовані висновки щодо проаналізованої ситуації;

17-18 – усі завдання вирішені вірно, але здобувач припустився деяких неточностей у формулюванні економічних висновків;

15-16 – усі завдання вирішені вірно, але здобувач зробив не повні економічні висновки;

12-14 – усі завдання вирішені, але здобувач припустився незначних помилок у вирішенні завдань та формулюванні висновків;

9-11 – усі завдання вирішені, але здобувач припустився значних помилок у їх вирішенні та формулюванні висновків;

6-8 – завдання вирішені наполовину зі значною кількістю помилок, висновки відсутні;

0 – здобувач не з'явився на письмову контрольну роботу.

Індивідуальне-науково дослідне завдання (максимальна кількість балів –40 балів) оцінюється в 40 балів:

40 – науково-дослідне завдання виконане і захищено в строк без помилок у розрахунках та побудованих економіко-математичних моделях, надані обґрунтовані висновки і правильні відповіді за обраною тематикою дослідження;

30 – науково-дослідне завдання виконано і захищено без помилок у розрахунках, але не в зазначений за технологічною картою в строк; надані обґрунтовані висновки і правильні відповіді за темою роботи;

20 – науково-дослідне завдання виконано, однак побудовані не всі моделі та захищено з незначними помилками у розрахунках та сформованих економічних висновках;

10 та менше – науково-дослідне завдання виконано з помилками у розрахунках та побудованих економіко-математичних моделях, захист роботи відсутній.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дикань В.Д., Зубенко В.О. Стратегічне управління: гавч.посібник/В.Д.

- Дикань, В.О. Зубенко, І.В. Токмакова. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 272 с.
2. Косянчук Т.Ф., Швид В.В. Прогнозування та макроекономічне планування. Навчальний посібник (рек. МОН України) / Т.Ф. Косянчук, В.В. Швид. - Новий світ-2000, 2019. – 296 с.
3. Раєвнева О. В. Управління поведінкою підприємства в умовах нестаціонарності ринкового середовища: концептуальні засади та модельний інструментарій : монографія / Раєвнева О.В., Тоузани Т. – Харків : ФОП Лібуркіна Л.М., 2021. – 290 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26734>.
4. Управління розвитком підприємства: Навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: А. Р. Дунська, КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 70 с.
5. Статистичні методи та моделі оцінювання й прогнозування поведінки соціально-економічних систем в умовах інформаційної економіки : звіт кафедри статистики і економічного прогнозування за 2019-2020 навч. рік / викон. Раєвнева О. В., Аксьонова І. В., Бровко О. І. та ін. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 107 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23792>

Додаткова

6. Управління бізнес-процесами: Навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навчальний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Т.А. Коцко. – Електронні текстові дані (1 файл: 13,1 мб). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 79 с.
7. Пономаренко І. В. Бізнес-аналітика як ефективний інструмент обробки даних / І. В. Пономаренко, А. В. Телеус // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2020. – № 23. – С. 64-70.
8. Прийняття управлінських рішень: Навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М.О. Кравченко, В. Я. Голюк. – Електронні текстові дані (1 файл: 120 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 55 с.

Інформаційні ресурси

9. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5135>
10. Офіційний сайт Всесвітнього Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>
11. Офіційний сайт Міждержавного статистичного комітету об'єднання незалежних держав [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cisstat.com/>
12. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>